

УДК 35.071.1

Т. А. Сутюшев

ВЗАЄМОДІЯ СИЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ОХОРОНИ МІСЦЬ КОМПАКТНОГО ПЕРЕБУВАННЯ ДИПЛОМАТИЧНОГО ПЕРСОНАЛУ, А ТАКОЖ ПРИ ЙОГО ЕВАКУАЦІЇ

Розглянуто основи взаємодії представників силових відомств у разі загрози функціонуванню дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав. Викладено питання взаємодії під час здійснення охорони місць компактного перебування дипломатичного персоналу, а також під час його евакуації. Запропоновано варіанти оформлення планових таблиць взаємодії.

Ключові слова: взаємодія силових структур, дипломатичні представництва, консульські установи, охорона, евакуація.

Постановка проблеми. У нещодавно опублікованій статті [1] автором зазначалося, що кризові події, пов'язані з порушенням громадського порядку, які періодично відбуваються у великих містах України, примушують правоохоронні органи посилювати увагу до пошуку шляхів гарантованого забезпечення громадського порядку. Одне з основних завдань у цій сфері – виключення провокаційних дій правопорушників, які негативно впливають як на свідомість українського суспільства, так і на міжнародний імідж України як держави в цілому. У зв'язку із цим важливим напрямом докладання зусиль правоохоронців залишається забезпечення безпекового функціонування дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав, які розташовані у країні. Порушення їх безпекового функціонування, спроби реалізації загроз безпеці безпосередньо дипломатичному персоналу та членам його сімей може викликати непередбачувану реакцію з боку іноземних держав і призвести до незворотних наслідків у міжнародних відносинах. В Україні поки не було випадків захоплення дипломатичних представництв та консульських установ, але для їх виключення правоохоронним органам необхідно вдосконалювати систему охорони місць компактного перебування дипломатичного персоналу та членів його сімей і бути готовим

до відповідного забезпечення їх евакуації у кризових обставинах, які примушуватимуть до проведення цього заходу.

На сьогодні є певні теоретичні напрацювання з побудови охорони місць компактного перебування дипломатичного персоналу [2], які виконані на основі аналізу фактів грубого порушення порядку, які мали місце в останні роки, головним чином, навколо дипломатичного представництва та консульських установ Російської Федерації в Україні. Розроблено також пропозиції з переходу від охорони місць компактного перебування дипломатичного персоналу до його евакуації та безпосереднього супроводження відповідних колон [1].

Серйозною проблемою під час реалізації зазначених заходів залишається організація та підтримання взаємодії між силовими структурами, які до них залучаються. Мова насамперед йдеться про взаємодію представників Національної гвардії України (НГУ), Національної поліції України (НПУ), Державної прикордонної служби України (ДПСУ), Служби безпеки України (СБУ), Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНСУ), а також Міністерства закордонних справ України (МЗСУ). Окремими проблемними питаннями є узгодження та уточнення взаємодії між її суб'єктами у період реалізації відповідних тактичних заходів з метою нейтралізації

загроз, що спрямовані в першу чергу проти дипломатичного персоналу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження за зазначеною темою проводилися у 2018–2019 рр. під час заходів із забезпечення громадського порядку за участю представників в/ч 3005 (НГУ) біля об'єкта охорони (консульської установи). Основними методами досліджень були спостереження, аналіз, синтез. Частково результати досліджень висвітлено у наукових статтях [1, 2]. Раніше було видано статтю [3], у якій розглядалися питання організації системи охорони об'єктів дипломатичного призначення в умовах виникнення загроз їх безпеці. У процесі досліджень і часткового узагальнення їх результатів у згаданих наукових статтях було враховано відповідні правові документи [4–9]. Безумовно, заслуговують на увагу такі джерела міжнародного значення, як [10, 11, 12], однак про питання взаємодії в аспекті, який розглядається в них, безпосередньо не йдеться. У ході проведених досліджень та у наведених статтях вивчався широкий перелік проблемних питань, проте вони не торкалися безпосередньо організації та підтримання взаємодії міжвідомчих сил, які залучаються до охорони дипломатичних представництв та консульських установ. У той же час на сьогодні залишається перелік проблемних питань організації та підтримання взаємодії, які необхідно вирішувати стосовно конкретних ситуацій, і насамперед – при переході від охорони місць компактного розміщення дипломатичного персоналу до його евакуації, а також безпосередньо у ході евакуації, яка буде проводитися в умовах спроб реалізації різноманітних загроз, спрямованих проти зазначеного персоналу. Для формального подання питань взаємодії міжвідомчих сил треба мати прийнятну форму відповідного документа, що наразі вимагає практика застосування міжвідомчих сил під час виконання зазначених завдань.

Метою статті є викладення основ взаємодії міжвідомчих сил під час охорони місць компактного перебування дипломатичного персоналу, а також його евакуації.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні є визначення взаємодії як узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданням, місцем, часом, способами виконання завдань дій військ (сил) для досягнення мети операції (бойових дій). Взаємодія, як відомо,

досягається ретельним плануванням і організацією під час підготовки та здійснення у ході ведення операції (бойових дій). У нашому випадку, коли залучаються різновідомчі сили, планування взаємодії має полягати у детальному розробленні заходів з реалізації їхніх спільних дій та документального оформлення цих заходів. У процесі планування визначаються:

– завдання (службово-бойові завдання), під час виконання яких має здійснюватися взаємодія;

– питання (завдання) взаємодії;

– сили і засоби підтримання взаємодії;

– сигнали оповіщення та взаємного розпізнавання, періодичність і способи перевірки каналів та засобів взаємодії.

Розглянемо питання організації взаємодії щодо вирішення завдань з охорони місць компактного перебування персоналу дипломатичних представництв (консульських установ) та членів його сімей. Вона визначається сукупністю взаємопов'язаних заходів, які проводяться старшими представниками від силових відомств, а також їх органами управління щодо узгодження дій підпорядкованих їм сил під час підготовки до спільного виконання службово-бойових завдань (у нашому випадку завдань з охорони) з урахуванням їх місця у бойовому порядку. Організація взаємодії передбачає координацію узгоджених дій сил з боку старшого начальника (у цьому випадку ним має бути профільний фахівець з питань охорони – представник від НГУ); взаємне узгодження дій сил різного підпорядкування (насамперед різновідомчих); уточнення рубежів, ділянок, районів взаємодії; узгодження способів дій сил, їх синхронізація за часом; уточнення порядку організації зв'язку взаємодії, взаємного інформування сил і засобів та відновлення втраченої взаємодії.

Як відомо, взаємодія може організовуватися такими методами:

– розпорядчий;

– спільної роботи;

– обміну оперативними групами та обміну документами взаємодії.

Стосовно вирішення завдань з охорони місць компактного перебування персоналу дипломатичних представництв (консульських установ) та членів його сімей за відсутності загроз взаємодію слід організувати методом спільної роботи. В умовах явних ознак

реалізації загроз стають раціональними розпорядчий метод та метод обміну оперативними групами. Те ж саме можна говорити й стосовно організації взаємодії під час виконання завдань із забезпечення безпеки евакуації зазначеного персоналу, членів його сімей та відповідних вантажів. Слід зауважити, що у деяких випадках буде доцільним поєднання згаданих методів організації взаємодії.

Робота з організації взаємодії залежно від умов обстановки та вибраних методів може проводитися безпосередньо на місцевості в районі розташування об'єкта охорони та на місці можливого маршруту евакуації (основний метод), у тому числі у ході проведення рекогносцировки, на макетах місцевості або на картах, а також з використанням комплексів інформаційних систем.

Здійснення взаємодії у ході виконання завдань з охорони та евакуації полягатиме в управлінні з боку керівництва різновідомчих сил та їх органами управління заходами стосовно постійного уточнення, підтримання взаємодії та своєчасного відновлення у разі її втрати.

Порядок взаємодії посадових осіб підрозділу НГУ з охорони дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав з іншими суб'єктами взаємодії можна проілюструвати за допомогою планової таблиці взаємодії.

Етапи взаємодії, які визначаються у таблиці, мають відображувати послідовні фрагменти дій з вирішення суб'єктами взаємодії службово-бойових завдань – як з охорони місць компактного перебування зазначеного персоналу іноземної держави, так і його евакуації. Етапи та фрагменти мають відображувати замисел дій протилежної сторони або бути пов'язані з ним. У ході того чи іншого етапу реалізується певний спосіб застосування сил та засобів як основа замислу конкретного етапу дій.

З огляду на те, що процеси охорони об'єкта та евакуації його персоналу взаємопов'язані, буде доцільним у плановій таблиці взаємодії надавати суцільну послідовність відповідних етапів, наприклад таку:

- підготовка до акції (у пунктах постійної дислокації);
- завчасна побудова дій (збір правоохоронців, розгортання сил, уточнення рішення, надання вказівок, інструктаж,

узгодження та уточнення взаємодії, контроль режимних заходів);

- початковий етап (стримуючі несилові дії);
- перехідний етап (убезпечення процесу підготовки до евакуації представників іноземної держави та їх вантажів);
- етап охорони представників іноземної держави та їх вантажів у ході маршу до пункту пропуску ДПСУ;
- етап забезпечення безпеки проходження представниками іноземної держави прикордонного та митного контролю;
- етап повернення правоохоронців до пунктів постійної дислокації.

Слід зауважити, що наведена послідовність етапів кризового розвитку подій може бути розширена за їх кількістю та ускладнена за їх змістом, якщо події відбуватимуться у період правового режиму воєнного стану.

За рівнями організації взаємодія може здійснюватися на таких рівнях:

- на державному (стратегічному) рівні – між центральними органами виконавчої влади, які беруть участь у забезпеченні охорони і безпеки об'єктів дипломатичного призначення (МЗСУ, СБУ, МВСУ, НПУ), та головним управлінням НГУ (ГУ НГУ);
- на регіональному (оперативному) рівні – між територіальними органами центральних органів виконавчої влади, які беруть участь у забезпеченні охорони і безпеки об'єктів дипломатичного призначення (МЗСУ, СБУ, МВСУ, НПУ), та органами військового управління оперативно-територіальних об'єднань НГУ;
- на місцевому (тактичному) рівні – між адміністрацією і органами, що здійснюють внутрішню охорону об'єктів дипломатичного призначення, та військовими частинами НГУ, на які покладено виконання відповідних обов'язків охорони.

За результатами проведеного дослідження можна запропонувати перелік безпосередніх суб'єктів взаємодії при вирішенні кризової ситуації на місцевому рівні навколо об'єктів дипломатичного призначення, зокрема:

- командир окремої роти НГУ з охорони дипломатичних представництв (консульських установ);
- командир резерву військової частини НГУ;
- командир оперативно-бойової групи СБУ;
- командир підрозділу патрульної поліції;
- командир відділення групи рятувальних робіт ДСНУ;

- командир відділення групи інженерних робіт ДСНУ;
- начальник чергового караулу пожежної частини;
- начальник зміни прикордонного наряду у пункті пропуску ДПСУ;
- начальник служби (підрозділу) охорони дипломатичного представництва (консульської установи) іноземної держави.

Два перших суб'єкти взаємодії надаються від однієї військової частини НГУ. П'ятий, шостий та сьомий суб'єкти взаємодії надаються від чергових сил ДСНСУ. Як ще один суб'єкт взаємодії може виступати представник МЗСУ, який безпосередньо курирує конкретне дипломатичне представництво (консульську установу).

Формальна планова таблиця взаємодії може бути надана у двох варіантах, які наводяться в таблицях 1 і 2 відповідно. Перший варіант (табл. 1) більш прийнятний для випадку, коли мова йдеться про виконання службово-бойових завдань. Другий варіант (табл. 2) застосовується, коли здійснюється бойова діяльність військових сил.

Наведемо приклади формального розграфлення планової таблиці взаємодії за вказаними варіантами.

Другий варіант, на відміну від першого, передбачає наведення тактичної схеми способу сумісного виконання завдань у взаємодії.

У зв'язку з тим, що дії суб'єктів взаємодії більше наближаються до характеру службово-бойових дій, найбільш прийнятним є перший варіант формальної планової таблиці взаємодії.

І наприкінці, стосовно питань узгодження та уточнення взаємодії у ході розвитку кризових подій навколо об'єктів дипломатичного призначення.

Як відомо, у військовій справі узгодження взаємодії – детальне відпрацювання командиром зі штабом частин, які взаємодіють у даному бою (операції), або їхніми представниками порядку спільних дій на основі вказівок старшого начальника. У цьому випадку взаємодії міжвідомчих сил з початком подій навколо об'єктів дипломатичного призначення, питання узгодження взаємодії за конкретними обставинами доцільно вирішувати у ході другого етапу дій міжвідомчих сил – під час безпосередньої реалізації побудови їхніх дій [2]. У крайньому разі узгодження взаємодії можна здійснити у ході третього етапу, а саме початкового етапу (стримуючих несилових дій).

Таблиця 1

Формальна планова таблиця взаємодії (варіант № 1)

Вид охорони	Можливий характер дій протиправних сил	Завдання, що виконуються	Свої сили і засоби										Взаємодіючі сили та засоби									
		Мета:																				
		1-й етап:																				
		2-й етап:																				
		N-й етап:																				

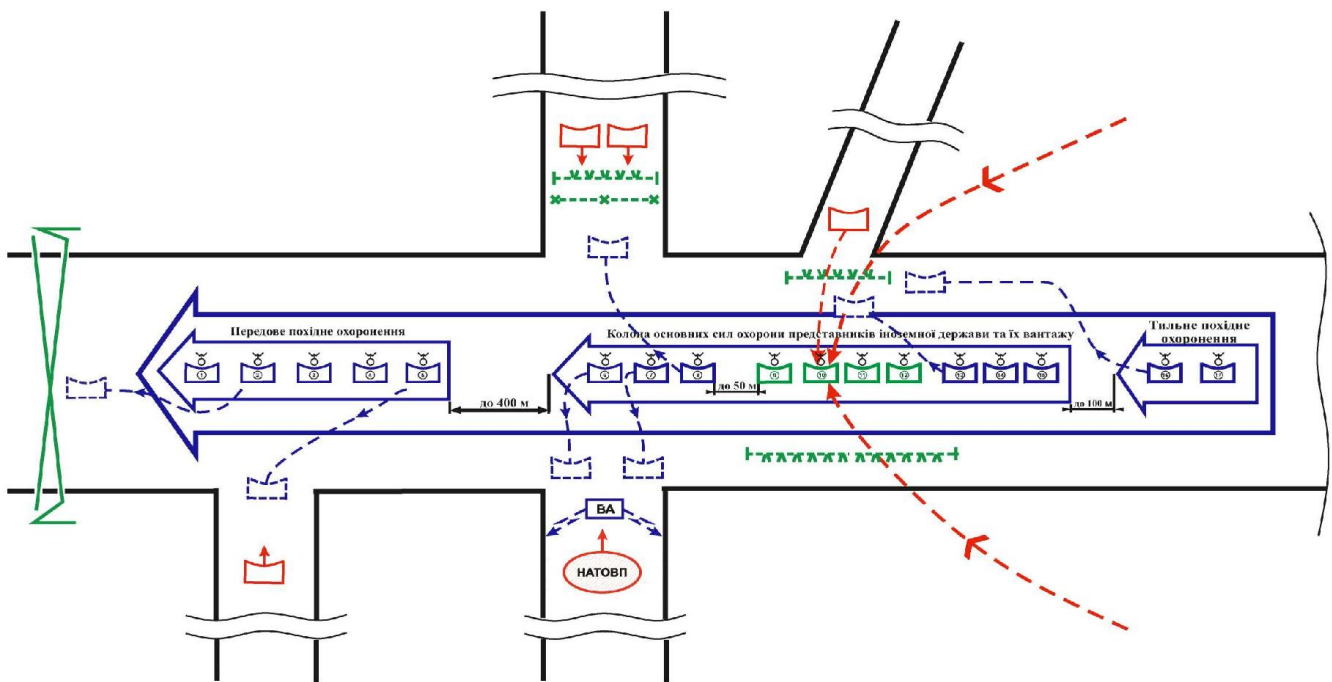
Формальна планова таблиця взаємодії (варіант № 2)

Н-й етап	.....	3-й етап	2-й етап	1-й етап	Етапи взаємодії
					Мета дії
×	.....	×	×	×	Імовірний характер дій протиправних сил
×	.....	×	×	×	Схема дій Елементи побудови дій (бойового порядку...)
×	.....	×	×	×	
×	.....	×	×	×	
×	.....	×	×	×	
×	.....	×	×	×	
×	×	×	×	×	I-й елемент бойового порядку

Примітка. X – тактична схема сумісного виконання завдань у взаємодії.

Тепер щодо питання уточнення взаємодії, яке передбачає доопрацювання (часткове перероблення) раніше погоджених заходів, що стосуються спільних дій в умовах, які змінилися. Потреба в уточненні взаємодії може виникнути під час переходу від охорони місць компактного перебування дипломатичного персоналу до евакуації у разі реалізації загроз його безпеці, а також безпосередньо у ході евакуації. У першому випадку питання уточнення взаємодії пов'язуються з трансформацією бойового порядку охорони об'єкта у похідний порядок евакуаційної колони [1, 2]. Уточнюються у цьому випадку, насамперед, просторово-часові показники взаємодії. Уточнення при цьому доцільно здійснювати у районі побудови евакуаційної колони, а саме на вихідному рубежі.

У другому випадку питання уточнення взаємодії пов'язані із загрозами просування евакуаційної колони. Варіант таких загроз подано на рисунку. Наведені загрози можуть мати терористичний характер, особливо ті, які передбачають застосування ударних безпілотних літальних апаратів проти дипломатичного персоналу, і тому уточнення взаємодії за наявності ознак можливості реалізації такої загрози слід здійснювати в автомобілі оперативно-бойової групи СБУ (№ 16) або в автомобілі патрульної поліції (№ 17). Як загрози наведені завали перед фронтом колони, спроби перешкоджання руху колони автомобілями правопорушників, а також діями організованого натовпу.

Варіант загроз маршовій евакуаційній колоні (з персоналом дипломатичного представництва або консульської установи) та її похідного порядку: 1, 17 – автопатрулі патрульної поліції; 2 – автомобілі групи інженерних робіт (ДНСУ); 3, 4, 5 – легкоброньовані автомобілі типу “Кугуар”; 6, 7, 8 – легкоброньовані автомобілі типу “Козак-2”; 9,10, 11, 12 – автомобілі дипломатичного представництва (консульської установи) типу мінівен (12 – резервний); 13, 14, 15 – легкоброньовані автомобілі типу “Козак-2”; 16 – автомобіль оперативно-бойової групи СБУ

Рисунок також відображує варіант терористичних дій правопорушників із застосуванням ударних безпілотних літальних апаратів, націлених на автомобіль з дипломатичним персоналом, а також відповідну протидію підрозділів СБУ та НГУ.

Після завершення маршруту евакуаційної колони останньою процедурою евакуації дипломатичного персоналу залишається проходження контрольних заходів за участю представників митної служби та ДПСУ на відповідному пункті пропуску. Саме у цьому районі у разі завчасного прибуття до нього представників силових відомств можуть бути проведені останні процедури з уточнення взаємодії з метою виключення спроб протиправних сил зі зриву евакуації дипломатичного персоналу.

Висновки

Організація і підтримання взаємодії сил сектору безпеки держави під час здійснення охорони місць компактного перебування дипломатичного персоналу, а також під час його евакуації залишаються достатньо

складними питаннями в аспекті їх практичного вирішення. Наведений матеріал є черговим кроком на шляху їх вирішення. Тільки узгоджена сумісна робота представників сил сектору безпеки держави за всіх різноманітних особливостей їхньої профільної діяльності дозволяє відпрацювати навички з організації та підтримання взаємодії, а також дійти згоди в оформленні відповідних документів і, можливо, з урахуванням запропонованих у статті прикладів.

Надалі, продовжуючи роботу в цьому напрямку, слід у ході командно-штабних і тактичних навчань, а також під час польових досліджень накопичувати емпіричні матеріали з вирішення питань узгодження, а особливо уточнення взаємодії, насамперед у неординарних кризових обставинах. Усе це сприятиме виключенню провокаційних дій проти дипломатичного персоналу іноземних держав та укріпленню міжнародного іміджу України.

Перелік джерел посилання

1. Сутюшев Т. А. Спосіб переходу від охорони місць компактного перебування дипломатичного персоналу до евакуації у разі реалізації загроз його безпеці. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. Харків: ХНУПС, 2019. Вип. 2 (60). С. 159–164.

2. Сутюшев Т. А., Волков І. М. Побудова охорони місць компактного перебування дипломатичного персоналу у разі реалізації загроз його безпеці. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. Харків: ХНУПС, 2019. Вип. 1 (11). С. 95–101.

3. Волков І. М., Сутюшев Т. А. Організація системи охорони об'єктів дипломатичного призначення в умовах виникнення загроз їх безпеці. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2019. № 2 (35). С. 163–170.

4. Про дипломатичні зносини: Віденська конвенція від 18 квіт. 1961 р. (ратифікована з обмовкою Указом Президії ВР СРСР № 2208-VI від 11.02.1964 р. Указом Президії ВР УРСР від 21.03.1964 р.) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_048/conv (дата звернення: 16.01.2019).

5. Про консульські зносини: Віденська конвенція 1963 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_047/conv (дата звернення: 30.07.2019).

6. Про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які належать до персоналу дипломатичних місій: Віденська конвенція 1973 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_389 (дата звернення: 05.08.2019).

7. Про Національну гвардію України: Закон України № 876-VII від 13.03.2014 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 24. С. 9.

8. Положення про військові частини і підрозділи з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні Національної гвардії України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 22.07.2014 р. № 713. *Офіційний вісник України*. 2014. № 65. С. 77.

9. Положення про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 02.02.2016 р. № 74. *Офіційний вісник України*. 2016. № 22. С. 101.

10. Bureau of Diplomatic Security. URL: <http://www.state.gov/m/ds> (дата звернення: 05.08.2019).

11. 22 U.S. Code § 4802 – Responsibility of Secretary of State URL: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/22/4802> (дата звернення: 05.08.2019).

12. Young W. Embassy Security: From the Outside In. Santa Monica: RAND Corporation, 2013. 6 р.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2019 р.

УДК 35.071.1

Т. А. Сутюшев

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ СИЛ СЕКТОРА БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ОХРАНЫ МЕСТ КОМПАКТНОГО ПРЕБЫВАНИЯ ДИПЛОМАТИЧЕСКОГО ПЕРСОНАЛА, А ТАКЖЕ ПРИ ЕГО ЭВАКУАЦИИ

Рассмотрены основы взаимодействия представителей силовых ведомств в случае угрозы функционированию дипломатических представительств и консульских учреждений иностранных государств. Изложены вопросы взаимодействия при осуществлении охраны мест компактного пребывания дипломатического персонала, а также при его эвакуации. Предложены варианты оформления плановых таблиц взаимодействия.

Ключевые слова: взаимодействие силовых структур, дипломатические представительства, консульские учреждения, охрана, эвакуация.

UDC 35.071.1

Sutyushev T.

**INTERACTION OF FORCES OF THE SECURITY SECTOR OF THE STATE
IN THE IMPLEMENTATION OF SECURITY OF THE COMPACT STAYS
OF DIPLOMATIC PERSONNEL AND ALSO WITH ITS EVACUATION**

The article is devoted to the issues of interaction between the forces of the state security sector during the protection of the places of compact stay of diplomatic personnel, as well as during its evacuation. A classical definition of interaction is given, how it is achieved and what is determined during its planning, in what forms the work on its organization is carried out. A particular definition of the interaction of interagency forces in the protection of diplomatic facilities is given. Interaction methods are recommended. In relation to the planned interaction table, it is recommended that the totality (sequence) of stages of action of the state security sector forces, which are involved in the protection of places of compact stay of diplomatic personnel. Separately, the levels at which the interaction is carried out are considered, and the corresponding departmental structures that are involved. For a case of resolving a crisis situation at the local level that has developed in connection with threats to the functioning of diplomatic facilities, a list of direct subjects of interaction between representatives of law enforcement agencies is proposed. Two examples of documenting the interaction order are proposed as examples, namely, planned interaction tables indicating the preferred option. Separately, the issues of coordination and clarification of interaction during the transition from the protection of places of compact stay of diplomatic personnel and their evacuation, as well as during the evacuation itself, are considered. A variant of threats to the evacuation convoy (including those of a terrorist nature) is given, its marching order on the march, a place in this marching order is recommended for carrying out the procedure for clarifying the interaction of the marching guard in case of threats to diplomatic personnel. Attention is drawn to the importance of the last stage of the evacuation of diplomatic personnel – the passage of customs and border control procedures.

In the conclusion of the article, attention is focused on the need to expand the empirical base of materials related to questions of clarifying interaction, especially in unusual crisis situations, and the role of command and staff and tactical exercises, as well as field research, in this.

Keywords: *interaction of power structures, diplomatic missions, consular posts, security, evacuation.*

Сутюшев Тахір Анварович – кандидат військових наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ Національної академії Національної гвардії України

<https://orcid.org/0000-0002-1964-7483>